

МИСЛИТЕЛЬ ЭПОХИ

Учений світової слави Ярослав Романович Дашкевич (13.12.1926–25.02.2010) був високоінтелектуальною особистістю. Він володів глибокими енциклопедичними знаннями з багатьох галузей науки: історії, лінгвістики, філософії, релігієзнавства а також культури, міжнародної політики.

Методологія наукового дослідження проф. Ярослава Дашкевича заслуговує на особливу увагу та має велике значення для світової гуманітарної науки.

Навколо вченого згуртувалося чимало студентів, аспірантів, докторантів, які отримали від свого Вчителя змістовні настанови щодо об'єктивного висвітлення обраних ними тем своїх наукових робіт.

Я. Р. Дашкевич присвятив чимало наукових праць історичним, культурним, політичним взаєминам України з країнами Близького Сходу та Центральної Азії. Вражає той факт, що незважаючи на складні життєві обставини, спричинені комуністичним режимом, від якого Ярослав Романович зазнав репресій, цей український енциклопедист протягом свого життя опублікував величезну кількість наукових досліджень, серед яких є й монографії. Його внесок у розвиток різних сфер гуманітарної науки, українського сходознавства, і зокрема тюркології, важко переоцінити.

Уперше одну з праць Я. Р. Дашкевича я прочитав у 1988 р., коли навчався на історичному факультеті Івано-Франківського державного педагогічного інституту ім. Василя Стефаника¹.

Особисто ж познайомився з проф. Ярославом Дашкевичем у Стамбулі 1995 р., під час свого стажування (1993–1996 рр.) у Стамбульському

¹ Йдеться про статтю: Дашкевич Я. Територія України на картах XIII–XVIII ст. // Історичні дослідження: Вітчизняна історія. – Київ, 1981. – Вип. 7. – С. 90–91.

університеті (заснований у 1453 р. султаном Мегмедом II Фатігом після завоювання ним столиці Візантійської імперії – Константинополя). Саме тоді я займався організацією проведення в різних турецьких університетах кількох наукових конференцій та симпозіумів, присвячених історії, географії, етнографії та культурі України. Пам'ятаю, з яким великим зацікавленням турецькі вчені, викладачі та студенти брали участь у цих заходах.

З 29 листопада по 1 грудня 1995 р. за моєї ініціативи вперше у Стамбульському університеті (спільно з Генеральним консульством України в Стамбулі) було проведено Міжнародну наукову конференцію, приурочену до 400-річчя з дня народження гетьмана Богдана Хмельницького, що стала історичною подією в культурних взаєминах між Україною та Туреччиною. Проф. Ярослав Дашкевич виступив на ній з промовою на актуальну тему «Нова концепція дослідження українсько-турецьких відносин».

Після закінчення конференції Ярослав Романович залишився у Стамбулі ще на тиждень. Протягом цього часу ми подорожували по мегаполісу, відвідуючи музеї та палаці, залюбки блукали старовинними вулицями й майданами.

По завершенню навчання та дослідження теми дисертації за кордоном, у березні 1996 р. я повернувся в Україну й закінчив писати свою роботу «Українсько-кримські міждержавні взаємини в середині XVII століття (за тюркськими історичними джерелами)». Її захист (на здобуття ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю «07.00.02 – Всесвітня історія») відбувся 25 грудня 1997 р. у спеціалізованій вченій раді Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України. Головою експертної комісії був Ярослав Романович. Під науковим керівництвом професора у 2000–2003 рр. я навчався в докторантурі.

Одним з наукових результатів цих студій стала монографія, яка на засіданні вченої ради Львівського відділення ІУАД 2 липня 2009 р. була рекомендована до друку.

Під час нашої останньої зустрічі 24–27 листопада 2009 р. у Києві ми з Ярославом Романовичем обговорювали його майбутню поїздку в 2010 р. до Стамбульського університету з метою прочитати там цикл показових лекцій. Також професор сказав мені тоді, що «необхідно вирішити

питання щодо фінансування видання моєї монографії та захисту дисертації, бо наближається час відзначення півстолітнього ювілею»².

Ми разом організували кілька справді потужних наукових заходів міжнародного значення. Зокрема, на честь 90-ліття від дня народження визначного вченого-сходознавця академіка Омеляна Пріцака 21–22 травня 2009 р. в Національному університеті «Києво-Могилянська академія» відбулася Міжнародна наукова конференція за участю близько сотні дослідників з провідних університетів і наукових установ десяти країн світу: України, Туреччини, Польщі, Росії, США, Канади, Італії, Азербайджану, Казахстану, Грузії. Серед учасників цієї конференції були видатні світові вчені: з України – проф. Ярослав Дашкевич, з Польщі – проф. Едвард Триярський, з Туреччини – проф. Юсуф Галачоглу, з Італії – проф. Альдо Мартурано та ін. Я. Дашкевич, який дуже добре знав О. Пріцака, на пленарному засіданні виступив з промовою «Омелян Пріцак: життя і творчість – творчість і життя».

27 січня 2010 р. Ярослав Романович по телефону запропонував мені долучитися до роботи оргкомітету з проведення у Львові 15–16 квітня Міжнародної конференції з проблем європейської безпеки за участю вчених і фахівців держав-членів ОБСЄ, НАТО та ЄС. 23 лютого я в телефонній розмові поінформував Ярослава Романовича, що ведуться переговори з дипломатами, посадовцями для вирішення пов'язаних з організацією конференції питань і що вже є певні позитивні результати. Проф. Дашкевич бадьорим голосом висловив з цього приводу своє задоволення.

Однією з актуальних наукових проблем, які обговорювалися на всіх зустрічах з Ярославом Романовичем, було розроблення сучасної концепції розвитку українського сходознавства, зокрема створення Інституту тюркологічних досліджень у Львівському національному університеті ім. Івана Франка, де вже віддавна склалася добра орієнталістична тра-

² 27 грудня 2010 р. в Інституті української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України проводилася Міжнародна наукова конференція на тему «Українське сходознавство: проблеми методології, джерела, дослідження, міжцивілізаційний діалог». У рамках конференції відбулася презентація книги Ферхада Туранли «Тюркські джерела до історії України» (Київ: Вид-во ІУАД, 2010. – 368 с.), присвяченої пам'яті професора Ярослава Дашкевича.

диція. Це питання має важливе значення з огляду на стратегічне партнерство з державами Близького Сходу та Центральної Азії в галузях економіки, політики, культури, міжнародних відносин.

Талановитий педагог проф. Ярослав Дашкевич відзначався делікатністю у взаєминах зі своїми учнями, товаришами, колегами, які його надзвичайно поважали. Його називали «останнім аристократом духу», і він назавше залишиться таким у наших серцях.

Ярослав Романович Дашкевич – нащадок славетного роду, і він ставив собою особливий інтелектуальний і духовний світ, притаманний еліті Західної України. Спадщина цього великого вченого слугуватиме вихованню нового покоління українських патріотів, науковців, які гідно відстоюватимуть його позиції та переконання, захищатимуть українську національну ідею, державність, її мову, демократичний лад і зростання іміджу України у світі, за що й боровся все своє життя Ярослав Романович.

Можу впевнено стверджувати, що створена Ярославом Дашкевичем наукова школа – це справді міцне підґрунтя вітчизняної історіографії. Наш Великий Учитель буде для нас завжди прикладом для наслідування.

Світла йому пам'ять!

Пропозиції:

1. Створити робочу групу для розроблення концепції опрацювання наукової спадщини Я. Р. Дашкевича.
2. Створити організаційний комітет з підготовки та проведення у 2011 р. Міжнародної наукової конференції, присвяченої 85-й річниці з дня народження Я. Р. Дашкевича.
3. Підготувати відповідні документи до Національної комісії у справах ЮНЕСКО в Україні для занесення імені Я. Р. Дашкевича до переліку видатних осіб історії ЮНЕСКО та оголосити 2016 р. роком професора Ярослава Дашкевича (з нагоди 90-ліття з дня його народження).